

Cele i rodzaje retoryczne

DR ANETTA GAJDA

NADRZĘDNY CEL MÓWCY

- ▶ ZASADNICZYM CELEM RETORYKI JEST PERSWAZJA
- ▶ Cel mowy jest praktyczny; chodzi o to, aby ktoś nie tylko zrozumiał, to, o czym mówimy, ale żeby się z nami zgodził, a godząc, podjął odpowiednią decyzję.
- ▶ Perswazja pochodzi od łac. *persuadere* - 'radzić, zachęcać, namówić'.

PERSWAZJA RETORYCZNA

▣ „Perswazją nazywamy celową i funkcjonalną kompozycję słów, polegającą na stosownym odniesieniu do sfer:

1. rozumowej (gr. *logos*),
2. wolitywnej (gr. *ethos*)
3. emocjonalnej (gr. *pathos*)

Perswazja jest zintegrowanym oddziaływaniem na umysł, wolę i uczucia słuchaczy.

POTRÓJNA FUNKCJA RETORYKI

łac. *Tria officia dicendi*

Trzy cele perswazji to trzy obowiązki mówcy
(łac. *officia oratoris*):

1. Pouczenie słuchacza (łac. *docere*)
2. Poruszenie odbiorcy (łac. *movere*)
3. Wprawienie w zachwyt (łac. *delectare*)

TRZY RODZAJE RETORYCZNE

tria genera dicendi

1 Rodzaj doradczy – łac. *genus deliberativum*

2 Rodzaj sądowy – łac. *genus iudicale*

3 Rodzaj popisowy- łac. *genus demonstrativum*

RODZAJ DORADCZY

gr. *symboleutikon* genus
łac. *genus deliberativum*

- ▶ Zastosowanie – w oratorstwie politycznym, sejmowym, parlamentarnym;
- ▶ Gatunki – debaty, poradniki
- ▶ Cel – doradzać, zachęcać (łac. *suasio*) lub odradzać, powstrzymać (łac. *dissuasio*)
- ▶ Płaszczyzna czasowa – przyszłość
- ▶ Odbiorca – rozstrzyga i/lub decyduje
- ▶ Relacja między nadawcą a odbiorcą: N.....O
- ▶ Materiał - wybory

RODZAJ OSĄDZAJĄCY

gr. *dikanikón génos*, łac.
genus iudiciale

- ▣ Zastosowanie – w oratorstwie sądowym
- ▣ Gatunki – mowy oskarżycielskie (prokuratorskie), mowy obrończe (adwokackie)
- ▣ Cel – oskarżać (łac. *accusatio*) lub bronić (łac. *defensio*)
- ▣ Płaszczyzna czasowa – przeszłość
- ▣ Relacja między nadawcą a odbiorcą

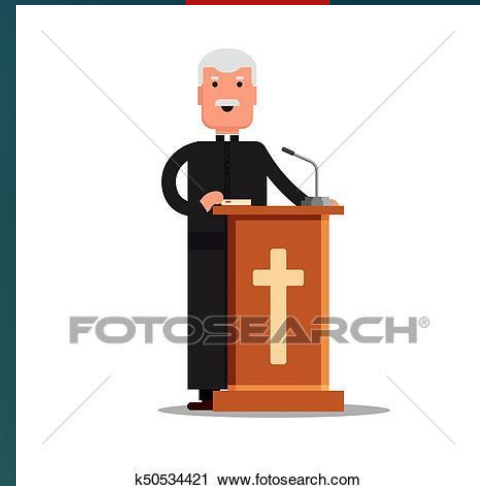
N

..... O

- ▣ Materiał - fakty

RODZAJ OCENIAJĄCY

gr. *epideiktikón genós*
łac. *genus demonstrativum*,
genus panegyrikos

- ▣ Zastosowanie – w popisowym oratorstwie okolicznościowym
- ▣ Gatunki – mowy patriotyczne, rocznicowe, religijne, laudacje, formy kreowania wizerunku
- ▣ Cel – chwalić (łac. *laus*) lub ganić (łac. *vituperatio*)
- ▣ Płaszczyzna czasowa – teraźniejszość

○

- ▣ Relacja między nadawcą a odbiorcą N.....I
- ▣ Materiał –oceny.

FUNDAMENTALNA ZASADA RETORYCZNA

Nie istnieją „czyste” funkcje retoryczne, a co za tym idzie - „czyste” rodzaje retoryczne; można mówić tylko o dominujących funkcjach i dominantach rodzajowych.

„Na etapie inwencyjnego opracowania tematu mówca rozpatruje problem wielostronnie, ostatecznie jednak wypowiedź w całości podporządkowana jest jednemu celowi: pochwale lub naganie czegoś, oskarżaniu lub obronie, doradzaniu lub odradzaniu”.

Ćwiczenia z retoryki, red. M. Bałowska, Warszawa
2010, s. 23

RODZAJE RETORYCZNE WOBEC GATUNKÓW UŻYTKOWYCH

Do którego z tradycyjnych rodzajów retorycznych można zaliczyć poniższe gatunki:

- ▶ nekrolog
- ▶ recenzja teatralna
- ▶ mowa weselna
- ▶ list motywacyjny
- ▶ wykład noblowski
- ▶ exposé Prezesa Rady Ministrów
- ▶ skarga na wadliwe wykonanie usługi

UWAGI BIBLIOGRAFICZNE:

Trzy rodzaje retoryczne bardzo dobrze są opisane w podręczniku Mirosława Korolki, *Retoryka i erystyka dla prawników* (Warszawa 2001).

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!